

***Poštovani predsjedavajući,
Vaše ekscelencije,
Dame i gospodo,***

Dozvolite mi najprije da Vas u ime Vlade Crne Gore, naše delegacije i u svoje lično ime srdačno pozdravim, zahvalim na toploj dobrodošlici i poželim uspješan rad na Izvještaju o ostvarivanju međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena.

Vlada Crne Gore, nakon obnove nezavisnosti i preuzimanja odgovornosti za međunarodne odnose, svoje aktivnosti na unutrašnjem i spoljnopolitičkom planu zasniva na principu poštovanja međunarodnog prava. Uzimajući u obzir načela djelovanja i ciljeve predviđene Deklaracijom o nezavisnosti Republike Crne Gore, Vlada Crne Gore je preduzela niz aktivnosti na planu regulisanja statusa u međunarodnim organizacijama i međunarodnopravnim dokumentima. U cilju održanja pravnog kontinuiteta i na taj način poštovanja principa vladavine prava, oslanjajući se na odredbe Bečke konvencije o sukcesiji država u pogledu međunarodnih ugovora, Ministarstvo inostranih poslova je dostavilo depozitarima međunarodnih sporazuma, čija članica je bila državna zajednica, izjavu o sukcesiji. Po tom osnovu Crna Gora je pristupila i Konvenciji UN o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena.

Nakon sticanja nezavisnosti na referendumu 21. maja 2006. godine, organizovanom u skladu sa najvišim pravnim standardima, Crna Gora je preduzela sveobuhvatne reforme pravnog sistema, polazeći, između ostalog, od opredjeljenja njenih građana da žive u državi u kojoj su osnovne vrijednosti: sloboda, mir, tolerancija, poštovanje ljudskih prava i sloboda, multikulturalnost, demokratija i vladavina prava, od odlučnosti pripadnika svih naroda i nacionalnih manjina koji žive u Crnoj Gori da su privrženi demokratskoj i građanskoj Crnoj Gori, od uvjerenja da je država odgovorna za očuvanje zdrave životne sredine, održivog i uravnoteženog razvoja i uspostavljanje socijalne pravde, i od privrženosti punoj saradnji sa drugim narodima i državama, kao i evropskim i evroatlantskim integracijama.

Na ovim postulatima utemeljen je Ustav Crne Gore, usvojen uz visok stepen saglasnosti članova Parlamenta u oktobru 2007. godine, sa osnovnom intencijom da uredi državnu organizaciju, način uređenja državne vlasti i

granice njenih ovlaštenja, koje su limitirane proklamovanim pravima i slobodama građana i kolektiviteta. S tim u vezi, bio je očigledan napor ustavotvorca da u najvišem pravnom aktu države bude sadržan cjeloviti katalog ljudskih prava i sloboda, koji je prihvaćen u temeljnim dokumentima međunarodnih organizacija, kojima je Crna Gora uz neskriveno zadovoljstvo pristupila na samom početku svoje egzistencije kao suverene i nezavisne države.

Vlast je uređena po načelu podjele vlasti na: zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Zakonodavnu vlast vrši Skupština, izvršnu vlast vrši Vlada, a sudsku sud. Skupštinu čine poslanici koji se biraju neposredno, na osnovu opšteg i jednakog biračkog prava i tajnim glasanjem. Skupština ima 81 poslanika. Crnu Goru predstavlja predsjednik Crne Gore, koji se bira na osnovu opšteg i jednakog biračkog prava, neposrednim i tajnim glasanjem. Vladu čine predsjednik, jedan ili više potpredsjednika i ministri. Poslove državne uprave vrše ministarstva i drugi organi uprave. Sud je samostalan i nezavisan i sudi na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora. Sudiju i predsjednika suda bira i razrješava Sudski savjet. Službeni jezik u Crnoj Gori je crnogorski jezik. U službenoj upotrebi su i srpski, bosanski, albanski i hrvatski jezik.

Ljudska prava i slobode su u novom crnogorskom Ustavu grupisana u tri grupe, i to u: lična prava i slobode, politička prava i slobode, i ekonomska, socijalna i kulturna prava i slobode. Posebnu pažnju zavrjeđuje ustavno određenje da su međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i da se neposredno primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. Ovim određenjem, ne samo da se verifikuje pravno dejstvo međunarodnih ugovora time što se oni smatraju dijelom unutrašnjeg pravnog poretka uz suprematiju u odnosu na nacionalno zakonodavstvo, već se državni organi i druge institucije podsjećaju na potrebu harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim pravom, prevashodno na polju garantovanja, promovisanja i zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Kao značajne ustavne novine u sferi zaštite ljudskih prava i sloboda, treba naglasiti uvođenje novih ustavnih kategorija, i to: Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (Ombudsmana), kao samostalnog i nezavisnog organa koji preuzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, i Sudskog savjeta, kao

nezavisnog i samostalnog organa koji obezbjeđuje nezavisnost i samostalnost sudova i sudija.

Ustavnom sudu se najvišim pravnim aktom, uz tradicionalnu ulogu kontrole ustavnosti, dodjeljuje nadležnost da odlučuje, ne samo o usaglašenosti zakona i drugih opštih akata sa Ustavom, već i sa potvrđenim međunarodnim ugovorima, a u cilju obezbjeđenja visokog stepena zaštite ljudskih prava i sloboda uvodi se institut ustavne žalbe, kao pravnog sredstva o kome će odlučivati Ustavni sud. Svakome se daje mogućnost da se zbog povrede ljudskih prava i sloboda obrati Ustavnom sudu, nakon što su iscrpljena pravna sredstva pred drugim državnim organima.

Sa aspekta našeg današnjeg razgovora posebno naglašavam da su jednakost i zabrana nedozvoljenog razlikovanja proklamovani i Ustavom i zakonima Crne Gore. Članom 8 Ustava Crne Gore zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, a članom 18 država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti. Takođe, Ustav je propisao da se neće smatrati diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju. Posebne mjere se mogu primjenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete. Pored toga što je diskriminacija u pravnom poretku Crne Gore zabranjena u zakonima iz različitih oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava, a inkriminisana je krivičnim zakonodavstvom, u julu 2010. godine donijet je opšti Zakon o zabrani diskriminacije. Zakonom je precizno definisana deskriminacija, neposredna i posredna, kao i segregacija, uznemiravanje, mobing, zaštita od viktimizacije, obuhvat zakona, te posebni oblici diskriminacije. Takođe, kao institucionalni mehanizam za prevenciju i zaštitu diskriminacije određen je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda. Da bi se ojačao kapacitet Ombudsmana, utemeljila njegova institucionalna i finansijska nezavisnost, precizno definisale ingerencije u dijelu zaštite od diskriminacije i borbe protiv torture i drugih nehumanih ponašanja, u julu ove godine donijet je novi Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda.

Nadgradnju pravnog sistema Crne Gore, koji počiva na poštovanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda, obilježile su brojne aktivnosti usmjerene na jačanje normativnog i institucionalnog okvira, kao i naponi državnih organa i drugih institucija na etabliranju inventivne prakse u primjeni novodonijetih propisa.

Poštovane dame i gospodo,

dozvolite mi da Vas obavijestim da je širok spektar ljudskih prava i sloboda uslovio da Vlada Crne Gore donese više strateških planova u interesu sveobuhvatnog kanalisanja procesa koji će dovesti do uspostavljanja pouzdanog pravnog sistema, sistema koji će, uz promovisanje i garantovanje, omogućiti i kvalitetnu i djelotvornu zaštitu temeljnih ljudskih vrijednosti. U ovom trenutku, u toku je intenzivan rad na implementaciji jako zahtjevnih planskih dokumenata.

Najprije bih naglasio da smo donijeli Strategiju reforme pravosuđa za period 2007-2012. godine i Akcioni plan za njenu implementaciju, kojima smo utvrdili deset najvažnijih strateških ciljeva i precizno definisali mjere za njihovo sprovođenje. Posebni naglasak stavili smo na unaprjeđenje nezavisnosti i samostalnosti pravosuđa i na jačanje nivoa njegove efikasnosti. Radi ostvarivanja prvog cilja, izmijenili smo organizacione pravosudne zakone i donijeli Zakon o Sudskom savjetu, kome je dodijeljena nadležnost izbora sudija, utvrđivanja njihove odgovornosti i vršenja nadzora nad radom sudova i sudija. Sudski savjet od početka svog djelovanja pokazuje posvećenost izboru sudija na osnovu precizno utvrđenih kriterijuma i podizanju odgovornosti sudija na nivo adekvatan značaju njihove funkcije. Sudski savjet je za kratko vrijeme već izabrao veći broj sudija i sproveo više postupaka za utvrđivanje odgovornosti sudija. Dodjeljivanjem ovakve uloge Sudskom savjetu uspostavljaju se realne garancije nezavisnosti i samostalnosti sudova. Sličan je koncept i kod državnotužilačke organizacije.

Radi podizanja stepena efikasnosti sudova i odvijanja suđenja bez velikih zakašnjenja, donijet je Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, kojim je predviđen kombinovani način zaštite ovog prava, kroz kontrolni zahtjev za ubrzanje sudskog postupka i kroz podnošenje tužbe za pravično zadovoljenje zbog povrede ovog prava. Po tužbama postupa Vrhovni sud Crne Gore, i već je odlučivano u više slučajeva. Sudska vlast je utvrdila precizan program rješavanja sudskih zaostataka, od kojih nije bio imun ni naš pravosudni sistem, i njegova realizacija poslednjih godina daje zapažene pozitivne rezultate. U cilju rasterećenja sudova, kroz afirmaciju alternativnog načina rješavanja sporova, osnovan je Centar za posredovanje, čija glavna djelatnost je unaprjeđenje instituta posredovanja u građanskim i krivičnim stvarima, obuka posrednika i stvaranje tehničkih uslova za sprovođenje postupka posredovanja. Obuka sudija i državnih tužilaca

definisana je Zakonom o edukaciji nosilaca pravosudne funkcije i sprovodi se u osnovanom Centru za obuku. Nadležna tijela usvojila su plan i program obuke. Centar za obuku nosilaca pravosudne funkcije više godina unazad kontinuirano saraduje sa Savjetom Evrope na sprovođenju obuka iz oblasti ljudskih prava i sloboda. U sprovođenju obuka Centar ima partnerski odnos i sa nevladinim organizacijama iz zemlje i inostranstva.

Usmjeravanje borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala ima slojevit sadržaj. Skupština Crne Gore donijela je Rezoluciju o borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, kojom je izrazila spremnost da se svim kapacitetima uključi u pripremu nacionalnog antikorupcijskog zakonodavstva. Vlada Crne Gore je usvojila i Akcioni plan za sprovođenje programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, kojim se utvrđuju konkretne mjere i aktivnosti koje treba sprovesti u političkom sistemu, pravosuđu, policiji, državnoj upravi, javnim finansijama, medijima i privrednom sistemu. Unaprijeđen je normativni okvir za ovu oblast, a kao posebno značajno ističemo ratifikaciju više konvencija Savjeta Evrope koje koje tretiraju pitanja prevencije i suzbijanja organizovanog kriminala i terorizma. Donijet je i novi Zakon o sprječavanju sukoba interesa u vršenju javnih funkcija. Njime se stvaraju pretpostavke za uspješno suzbijanje sukoba interesa. Ojačani su kapaciteti Uprave za antikorupcijsku inicijativu, čiju glavnu djelatnost predstavlja propagandno-preventivna aktivnost i razvoj javnih kampanja u cilju aktivnijeg učešća građana u borbi protiv korupcije. Sprovedene su i sprovode se analize usklađenosti zakonodavstva sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i istraživanja ovog negativnog fenomena. Utvrđeni su programi obuke za nosioce pravosudne funkcije i državne službenike o prevenciji i suzbijanju korupcije i organizovanog kriminala, u tijesnoj saradnji sa Programom za razvoj Ujedinjenih Nacija (UNDP) i Fondom Ujedinjenih Nacija za demokratiju (UNDEF).

Kompatibilno strateškom planskom dokumentu, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala je definisana kao poseban cilj i Strategijom reforme pravosuđa. Realizacijom mjera iz Akcionog plana za njeno sprovođenje organizovana su specijalizovana odjeljenja u dva viša suda za suđenje učiniocima krivičnih djela korupcije, organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina, a njihovo gonjenje stavljeno je u nadležnost specijalnog odjeljenja pozicioniranog pri Vrhovnog državnog tužilaštvu. Ovakvom organizacijom stvorili smo pretpostavke da se na teške oblike oblike kriminala odgovori sa više posvećenosti i od nosilaca funkcije višeg

nivoa stručnosti. Organizaciona promjena već daje pozitivne efekte, jer je za vrlo kratko vrijeme procesuirano više slučajeva koji izazivaju pažnju javnosti, a suđenja se sprovode sa višim nivoom kvaliteta i odgovornijim odnosom.

Saradnja sa drugim državama odvija se u skladu sa međunarodnim konvencijama, a donijeli smo i Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju i Ruandu odvijala se na sasvim zadovoljavajući način. Potpisan je i poseban sporazum o tehničkoj saradnji između Suda u Hagu i Vrhovnog državnog tužilaštva još u decembru 2007.godine.

Sloboda kretanja i nastanjivanja garantovana je Ustavom, uz propisivanje legitimnih ograničenja, koja poznaju međunarodni propisi, a pravu kretanja i boravka stranaca posvećuje se posebna pažnja, koja je rezultirala relevantnim aktivnostima. Donijet je Zakon o azilu i uspostavljena institucionalna infrastruktura za njegovu implementaciju, a brzo će biti izgrađen i Centar za tražioce azila. Zakonom o strancima Crna Gora po prvi put samostalno uređuje uslove za ulazak, kretanje i boravak stranaca, sa osnovnim ciljem da implementira međunarodno pravo u oblasti viza i migracija, uz poštovanje standarda o ljudskim pravima.

Ratna dešavanja i nestabilnost u regionu u prethodne skoro dvije decenije, učinili su da Crna Gora podijeli teret i posljedice tih dešavanja sa svojim susjedima, jer su desetine hiljada raseljenih lica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, kao i interno raseljena lica sa Kosova, našli zaštitu i sigurnost u Crnoj Gori. Valja podsjetiti da je krajem devedesetih godina prošlog vijeka u Crnoj Gori bilo 130.000 raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije, koji su participirali sa čak oko 25% u ukupnom stanovništvu države, što slikovito pokazuje koliki je teret podnijela Crna Gora izlazeći u susret raseljenicim licima. Nakon sticanja nezavisnosti i samostalnosti, Crna Gora je donijela odluku o privremenom zadržavanju statusa i prava raseljenih i interno raseljenih lica i osnovala Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, koji se stara o ovim licima. Preduzeti su poslovi za sprovođenje postupka preispitivanja statusa raseljenih lica i za uspostavljanje bilateralne saradnje sa zemljama porijekla, u cilju rješavanja ovog vrlo važnog problema za Crnu Goru. U slučaju kada su za to ispunjene pretpostavke, njihov status će se rješavati prema odredbama Zakona o azilu, Zakona o državljanstvu i Zakona o strancima. Vladinom Uredbom o pravima interno raseljenih i raseljenih lica,

u ostvarivanju prava ova lica su izjednačena sa crnogorskim građanima, izuzev političkih prava.

Opredjeljenje Crne Gore da svoj društveni razvitak zasniva na jednakosti i socijalnoj pravdi možda se može najbolje sagledati i kroz odnos prema kategorijama lica kojima je državna pomoć najpotrebnija, a to su djeca, lica sa invaliditetom, stare osobe, Romi i druge ranjive grupe. Napomeni radi, usvojeno je niz zakona i strateških dokumenata iz ove oblasti koji se u punoj mjeri implementiraju, a koji imaju za cilj stvaranje uslova za zaštitu i postizanje ravnopravnosti ovih lica. Ističem na ovom mjestu Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, Zakon o kretanju slijepog lica uz pomoć psa vodiča, Zakon o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom, Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata, Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti, Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom itd. kao i strategije u oblastima socijalne i dječije zaštite, lica sa invaliditetom, starih osoba. Vlada Crne Gore je usvojila i **Strategiju za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008-2012**. Strategija predstavlja skup konkretnih mjera i aktivnosti u narednom četvorogodišnjem periodu pravnog, političkog, ekonomskog, socijalnog, urbanističko-komunalnog, obrazovnog, kulturno-informativnog, zdravstvenog i svakog drugog neophodnog karaktera, njihovih nosilaca, rokova i finansijskih troškova.

Slobode misli, savjesti i vjeroispovijesti, sloboda izražavanja i sloboda mirnog okupljanja, garantovane su Ustavom, uz jasno propisivanje mogućih legitimnih ograničenja. U praksi rada državnih organa bili su rijetki primjeri ograničavanja, i to samo slobode mirnog okupljanja, koji su bili utemeljeni na postojanju legitimnog cilja zaštite javnog reda i bezbjednosti, uz poštovanje principa proporcionalnosti preduzetih mjera prema potrebi da se postigne cilj imanentan demokratskom društvu.

Veličina medijskog pluralizma dokazuje da je u Crnoj Gori stvoren dobar ambijent za slobodu izražavanja kroz ostvarivanje medijskih sloboda. Praksa u primjeni medijskih zakona pokazala je da neka zakonska rješenja nijesu adekvatna i da ih treba mijenjati. Ovo je naročito slučaj sa Zakonom o javnim radiodifuznim servisima, koji je morao pretrpjeti nužne izmjene rješenja o modelu upravljačke strukture i o načinu finansiranja.

Slobodan pristup informacijama uveden je u pravni sistem Crne Gore donošenjem Zakona o slobodnom pristupu informacijama iz 2005. godine.

Relativno povoljni makroekonomski pokazatelji, i u godinama svjetske ekonomske krize, kontinuirani rast bruto društvenog proizvoda, rezultati su racionalnih i adekvatnih politika usmjerenih na postizanje stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i jačanje kvaliteta života u Crnoj Gori. Stalnim unaprjeđivanjem ekonomske politike stvara se povoljan ambijent za poštovanje, ostvarivanje i zaštitu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u zemlji. U ovoj godini donijeti su brojni zakoni, čijom primjenom će biti implementirana politika zapošljavanja i socijalna politika, a donijeto je i više strateških planova za ovu oblast. Stopa nezaposlenosti se smanjivala i u ovim teškim ekonomskim vremenima održavala na gotovo istom nivou, što je još jedan dokaz da se sa povećanom posvećenošću radi na stvaranju povoljnog okruženja u kome će se kvalitet ekonomskih i socijalnih prava stalno unaprjeđivati i jačati.

U proteklom periodu Crna Gora je dala puni doprinos očuvanju međunacionalnog, međukonfesionalnog i međukulturalnog sklada u zemlji, i jedina je država sa prostora bivše Jugoslavije koja je uspjela da na svojoj teritoriji izbjegne ratne sukobe i sačuva svoj multietnički sklad. Takva zaloga sasvim sigurno doprinosi da se sa posebnim senzibilitetom odnosi prema manjinskim pravima u zemlji. Ustav sadrži potpun katalog garantovanih manjinskih prava, upotpunjen Zakonom o manjinskim pravima i slobodama. Pored toga, u toku prethodne tri godine sa radom su počele tri nove institucije veoma značajne za unapređenje manjinskih prava. To su manjinski savjeti, finansirani od strane države, Fond za manjine, kao institucija koja pruža finansijsku podršku aktivnostima na očuvanju nacionalnih identiteta, i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina.

Dame i gospodo,

S obzirom da je izjava o sukcesiji deponovana 23. oktobra 2006. godine, Crna Gora je bila u obavezi da Inicijalni izvještaj o implementaciji Konvencije dostavi do 23. oktobra 2007. godine, a shodno članu 18 ove Konvencije. Razlozi za kašnjenje u odnosu na određeni rok su se ogledali u činjenici da je Crna Gora, po sticanju nezavisnosti, pristupila sveobuhvatnim reformama i organizaciji unutrašnjeg političkog i društvenog sistema koje su predstavljale dugotrajan proces koji u mnogima aspektima još uvijek nije

završen. Ovakve okolnosti znatno su otežavale koordinaciju i prikupljanje potrebnih podataka u cilju izrade Izvještaja, što je uslovilo da se predavanje izvještaja odloži do postizanja neophodnih uslova za njegovu što kvalitetniju izradu. Tome takođe treba dodati i činjenicu da je došlo i do izmjene mehanizama za rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori. Kancelarija za rodnu ravnopravnost, koja je funkcionisala u okviru Generalnog sekretarijata Vlade, od 1. maja 2009. godine postaje posebno Odjeljenje zaduženo za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Inicijalni izvještaj ima za cilj da ukaže na zakonodavne i druge mjere koje je Crna Gora preduzela i preduzima da bi realizovala obaveze utvrđene Konvencijom i odnosi se na period 2006. do 2009. godine. Ovaj Izvještaj je sačinila Radna grupa koju su činili/e predstavnici/e resornih ministarstava i organa uprave na koje se odnose odredbe Konvencije:

- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo inostranih poslova
- Ministarstvo prosvjete i nauke
- Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja
- Ministarstvo finansija
- Ministarstvo kulture, sporta i medija
- Uprava policije
- Zavod za zapošljavanje
- Zavod za statistiku

Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore je na njegovoj sjednici od 26. novembra 2009. godine upoznat sa sadržajem Inicijalnog izvještaja. Takođe je, 14. decembra 2009. godine, organizovan sastanak sa nevladinim organizacijama sa ciljem upoznavanja sa Izvještajem i dobijanja sugestija i preporuka na nacrt teksta.

Ustav Crne Gore utvrđuje čvrstu obavezu države u vezi rodne ravnopravnosti propisivanjem da država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti (član 18). Polazeći od ovog ustavnog načela, i ostala koja se tiču prava i sloboda, kao i načina ostvarivanja istih, moraju biti posmatrana u kontekstu rodne ravnopravnosti. Tako, Ustav propisuje zabranu izazivanja ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu (član 7), a naročito zabranu svake neposredne ili posredne diskriminacije, po bilo kom osnovu (član 8). U vezi sa zabranom diskriminacije, važno je napomenuti i to da Ustav određuje kao

nediskriminatorne propise i posebne mjere koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju, s tim što su posebne mjere privremenog karaktera, tj. mogu se primjenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete. Nadalje, Ustavom je propisano da Crna Gora jemči i štiti prava i slobode (član 6), da su svi pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo (član 17), da svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda (član 19), pravo na pravni lijek protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu (član 20), pravo na pravnu pomoć, koja može biti besplatna (član 21), da se za vrijeme proglašenog ratnog ili vanrednog stanja ne može ukidati zabrana diskriminacije (član 25), da državljanin Crne Gore koji je navršio 18 godina života i ima najmanje dvije godine prebivališta u Crnoj Gori ima pravo da bira i da bude biran (član 45), da se jemči pravo svojine (član 58), kao i pravo nasljeđivanja (član 60), da se jemči sloboda preduzetništva (član 59), te da Ustavni sud odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava (član 149).

Iako novi Ustav nije pisan rodno osjetljivim jezikom može reći da načelno, formalno pravno, proklamuje jednakost muškaraca i žena. Poseban položaj u skladu sa Ustavom, žena ostvaruje u vezi sa ulogom majke (čl. 69 i 73).

Kod uređivanja prava na lokalnu samoupravu, Ustav propisuje da ono obuhvata pravo građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva (član 113). Ovim je i na nivo lokalne samouprave prenijeta obaveza da se stara o ostvarenju i unapređivanju rodne ravnopravnosti i ostalih pitanja koja se odnose na jednak položaj žena i muškaraca.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti je prvi antidiskriminacioni zakon u Crnoj Gori, koji je odredio u kom pravcu treba da se kreće uređivanje pitanja rodne ravnopravnosti u novom ustavu Crne Gore koji je tada bio u pripremi. Predmet uređivanja Zakona o rodnoj ravnopravnosti je način obezbjeđivanja i ostvarivanja prava po osnovu rodne ravnopravnosti, kao i mjere za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i stvaranje jednakih mogućnosti za učešće žena i muškaraca u svim oblastima društvenog života. Po ovom zakonu, prava po osnovu rodne ravnopravnosti se obezbjeđuju i ostvaruju u skladu sa međunarodnim aktima i opšte prihvaćenim pravilima

međunarodnog prava (član 1). Zakonom je prvi put u pravnom sistemu Crne Gore definisana rodna ravnopravnost (član 2). Zakon takođe definiše diskriminaciju po osnovu pola, pod kojom se podrazumijeva svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na polu zbog kojeg se nekom licu otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom i drugim područjima javnog života (član 4). Definicija diskriminacije se time ne završava, već Zakon pod diskriminacijom podrazumijeva i seksualno uznemiravanje, podsticanje drugog lica na diskriminaciju, kao i korišćenje riječi u muškom rodu kao generički neutralne forme za muški i ženski rod. Pravo žena na zaštitu materinstva, kao i posebna zaštita na radu zbog bioloških karakteristika, ne smatraju se diskriminacijom, kao ni opšte i posebne mjere, donijete ili preduzete radi otklanjanja i sprječavanja nejednakog tretmana žena i muškaraca, otklanjanja posljedica nejednakog tretmana žena i muškaraca i promovisanja rodne ravnopravnosti.

Zakon, takođe, daje značenje izrazima: neposredna diskriminacija po osnovu pola, posredna diskriminacija po osnovu pola, nasilje po osnovu pola, seksualno uznemiravanje.

Shodno Zakonu o rodnoj ravnopravnosti sva ministarstva i organi uprave su odredili slebenike/ce, koji obavljaju poslove koordinatora/ki aktivnosti u vezi pitanja rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti u učestvuju u pripremi i sprovođenju Plana aktivnosti. Odjeljenje za rodnu ravnopravnost ostvaruje redovnu saradnju sa pomenutim koordinatorima/kama na orodnjavanju politika Vlade, ali isto tako i stalnu kvartalnu saradnju sa ženskim civilnim sektorom.

Zakonom o radu („Službeni list CG“, br. 49/08 i 26/09) zabranjuje se neposredna i posredna diskriminacija lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih, s obzirom na pol, rođenje, jezik, rasu, vjeru, boju kože, starost, trudnoću, zdravstveno stanje, odnosno invalidnost, nacionalnost, bračni status, porodične obaveze, seksualno opredjeljenje, političko ili drugo uvjerenje, socijalno porijeklo, imovno stanje, članstvo u političkim i sindikalnim organizacijama ili neko drugo lično svojstvo (član 5). Zakon takođe propisuje šta se, u smislu ovog Zakona, smatra neposrednom i posrednom diskriminacijom (član 6), te u odnosu na šta je takva

diskriminacija zabranjena (član 7). Nadalje, Zakon propisuje zabranu uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja na radu i u vezi sa radom.

Na pitanje koje je postavljeno svim sudovima u Crnoj Gori o tome da li su postojali sudski postupci u kojima su se stranke u postupku pozivale na prava garantovana Konvencijom o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena od sudova koji su odgovorili na upitnik dobili smo odgovor da nije bilo slučajeva da se neka od stranaka pozvala na prava iz Konvencije

Značajni institucionalni mehanizmi za zaštitu prava žena su Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore koji je osnovan 2001. godine i Odjeljenje rodnu ravnopravnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava (ranije Kancelarija za rodnu ravnopravnost).

U cilju što efikasnije realizacije obaveza Crne Gore po Konvenciji, uspostavljena je saradnja sa međunarodnim organizacijama. Tako, Vladin mehanizam za rodnu ravnopravnost saraduje se sa OSCE Misijom u Crnoj Gori, Tematskom grupom za rodnu ravnopravnost UN, UNDP Kancelarijom u Crnoj Gori, UNHCR Kancelarijom u Crnoj Gori, Kancelarijom Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Fondacijom Institut za otvoreno društvo Crna Gora, Holandskom agencijom za razvoj (SNV), Austrijskom kancelarijom za razvoj, Regionalnim centrom za jednakost polova, UNIFEM Kancelarijom u Beogradu, Fondacijom Konrad Adenauer, Fondacijom Eduardo Frei. Takođe, uspostavljena je saradnja i sa akademskim institucijama, prije svega Fakultetom političkih nauka, Pravnim fakultetom i Univerzitetom „Mediterran“.

Pored dva nacionalna mehanizma za rodnu ravnopravnost radi se na uspostavljanju lokalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost u deset opština sa kojima Vladin mehanizam za rodnu ravnopravnost ima potpisan Memorandum o saradnji (Nikšić, Bijelo Polje, Pljevlja, Berane, Cetinje, Kotor, Budva, Bar, Herceg Novi i Ulcinj), urađeni su ili se rade lokalni akcioni planovi za postizanje rr. Takođe su sada izradu LAP-a započeli i Danilovgrad, Tivat, Kolašin i Mojkovac. U tim opštinama rade lica koja su obučena za sprovođenje načela rodne ravnopravnosti u lokalnoj zajednici. U toku je izrada lokalnih akcionih planova za postizanje rodne ravnopravnosti u navedenim opštinama.

U okviru programa stručnog usavršavanja državnih službenika/ca i namještenika/ca koji realizuje Uprava za kadrove Crne Gore jedan od

sadržaja je uvođenje načela rodne ravnopravnosti u praksu. Cilj programa je upoznavanje sa osnovnim načelima rodne ravnopravnosti, sa primjenom Zakona o rodnoj ravnopravnosti, kao i pružanje smjernica za uvođenje načela rodne ravnopravnosti u praksu. Program se sprovodi od 2007. godine. Pored navedenog programa Vladin mehanizam za rodnu ravnopravnost od svog osnivanja organizuje obuke o različitim aspektima rodne ravnopravnosti za državne službenike/ce i namještenike/ce.

Na obukama Uprave za kadrove koje su održane u 2009. godini među predavačima/cama je bilo 44% muškaraca i 41% žena, dok su među polaznicima/ama seminara žene činile 62% a muškarci 38%.

Svi konkursi i javni oglasi koje objavljuje Uprava za kadrove su napisani rodno senzitivnim jezikom. Takođe, svi pravilnici o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji ministarstava i drugih organa uprave su napisani rodno senzitivnim jezikom.

Kao što je navedeno u dijelu izvještaja koji se odnosi na članove 1-3 Konvencije Zakoni u Crnoj Gori ne dovode žene u nepovoljniji položaj u odnosu na muškarce.

Osim postojećeg zakonodavnog okvira, posebno treba naglasiti važnost donošenja Zakona o zabrani diskriminacije koji je usvojen u julu 2010.g., i koji definiše zabranu diskriminacije i po osnovu pola, ali i u oblasti jednakih zarada za isti rad, što do sada nije bio slučaj. Ovaj zakon takođe definiše mobing.

Drugi važan zakon iz ovog perioda je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, koji propisuje povećanu zaštitu žrtve i to na taj način što ima besplatnu pravnu pomoć, socijalnu zaštitu, povjerljivost postupanja, hitnost intervencije, kao izrade plana pomoći žrtvama od strane centra za socijalni rad. Propisana je i obaveza prijavljivanja nasilja od strane državnih organa, drugih organa, zdravstvene, obrazovne i druge ustanove, kao i niz zaštitnih mjera, napr. udaljenje, zabrana prilaska, obavezan psihosocijalni tretman i sl. Zakon je predvidio obavezu dostavljanja podataka o izvršenom i prijavljenom nasilju, te svim poduzetim mjerama Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, koja je razvrstana po polu, ali i obavezu izrade Strategije. Strategija o zaštiti od nasilja u porodici koja je usvojena na Vladi u julu 2011. godine, osim velikog broja mjera sa tačno određenim nosiocima aktivnosti rokovima, indikatorima predvidjela je formiranje

multidisciplinarnih timova, za koje je već sačinjen nacrt protokola o postupanju. Krivičnim zakonikom je propisao niz djela koja čine nasilje u porodici, a djela protiv polne slobode su također dio ovog zakona.

Sve ovo je dio zvanične politike koja je usmjerena na ubrzanje ravnopravnosti žena i muškaraca, a predviđena je Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2008-2012, i koja definiše prioritete oblasti djelovanja u navedenom periodu i to: evropske integracije, obrazovanje, zdravlje, nasilje nad ženama, ekonomija i održivi razvoj, politika i odlučivanje, mediji i kultura i institucionalni mehanizmi za kreiranje i sprovođenje politika rodne ravnopravnosti. Zakon o rodnoj ravnopravnosti predviđa posebne mjere za obezbjeđivanje i unaprjeđivanje rodne ravnopravnosti. Pozivajući se na odredbe Zakona o rodnoj ravnopravnosti Ministarstvo za ljudska i manjinska prava se, u novembru 2009. godine, obratilo Radnoj grupi za izmjenu izbornog zakonodavstva sa inicijativom za uvođenje kvota za manje zastupljeni pol (30%) u izbornom zakonodavstvu, a izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika koji je usvojen u septembru 2011., prihvaćena je ova inicijativa djelimično odnosno uvedena je obaveza da mora biti 30% žena na izbornim listama, i sankcija u vidu vraćanja liste ako se ne ispoštuje zakonska odredba.

Od svog osnivanja Vladin mehanizam za rodnu ravnopravnost svake godine obilježava Kampanju «16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama», u saradnji sa nevladinim i međunarodnim organizacijama. U Crnoj Gori je 2008. godine po prvi put zajednički organizovana Kampanja i to od strane Kancelarije za rodnu ravnopravnost Vlade Crne Gore, Organizacije za bezbjednost i saradnju u Evropi (OSCE) – Misije u Crnoj Gori, Fondacije Institut za otvoreno društvo - Predstavništvo u Crnoj Gori (FOSI ROM) i Tima Ujedinjenih nacija za Crnu Goru (UNCT). Ova kampanja se razlikovala od dosadašnjih zato što poziva muškarce da se uključe u rješavanje problema tako što će učiti buduće generacije da nasilje nije pravi put. Ciljna grupa ove kampanje su muškarci – kao očevi, treneri, učitelji, ujaci, stričevi, braća i mentori – koji provode vrijeme sa dječacima predtinejdžerskog i tinejdžerskog uzrasta. Kampanju su podržali Vaterpolo-plivački savez, Košarkaški savez, Odbojkaški savez i Fudbalski savez Crne Gore koji su tokom trajanja akcije, u prostoru za reklame i na banerima, na utakmicama izlagali slogane „Biti snažan ne znači biti nasilnik“, „Nasilje u porodici nije fer plej“ i „Vi ste na potezu“. Igrači na utakmicama su nosili majice sa istim sloganima. Takođe, tokom kampanje su emitovani TV

spotovi i radio džinglovi sa istim porukama, postavljeni bilbordi u svim opštinama u Crnoj Gori, distribuirani posteri u svim obrazovnim i zdravstvenim institucijama u Crnoj Gori i organizovane emisije na državnoj i privatnim televizijama u kojima se raspravljalo o ovom temi.

Treba naglasiti da posebnu pažnju u aktivnostima na poboljšanju položaja žena Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, odnosno Odjeljenje za rodnu ravnopravnost posvećuju marginalizovanim i posebno ugroženim kategorijama, kao što su: žene na selu, starije radnice, koje su ostale bez posla, ženama sa invaliditetom, ženama romske i egipćanske populacije. Za ove kategorije se rade ili su izrađeni posebni planovi aktivnosti na osnovu izvršenih istraživanja, tako da će u narednom PAPRR-u, od 2013-2017 g., biti posvećeno još više pažnje njihovom ekonomskom osnaživanju, kao osnovici za postizanje ukupno boljeg položaja.

I na samom kraju,

vjerujem da ste iz Prvog državnog izvještaja o sprovođenju odredaba Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena uspjeli da stvorite pravu sliku o situaciji u Crnoj Gori. Takođe, naši odgovori na dodatna pitanja su, vjerujem, upotpunili ovu sliku. Ja sam u ovom svom obraćanju iznio jedan krajnje sumaran prikaz aktivnosti koje se u Crnoj Gori preduzimaju na polju jednakosti i zabrane diskriminacije, kao i ukupnog poštovanja u zaštite ljudskih prava. Iscrpno prikazivanje stanja zahtijevalo bi mnogo širu elaboraciju i zbog toga sam nastojao da samo pomenem neke najznačajnije aspekte ove problematike, u cilju započinjanja konstruktivnog dijaloga na ovom zasijedanju, kako bi što bolje sagledali realno stanje u Crnoj Gori u vezi sa pitanjima koja tretira ova Konvencija Ujedinjenih nacija.

Delegacija Crne Gore će se potruditi da tome pruži maksimalan doprinos, kroz davanje umjesnih odgovora na postavljena pitanja. Pri tome, naša delegacija ima poseban osjećaj za odgovoran nastup, tim prije što se današnji događaj održava ovdje, u Ženevi – metropoli promocije vladavine prava i zaštite ljudskih prava, i što ima priliku da podijeli saznanja o najvišim društvenim vrijednostima, kakva su ljudska prava i slobode, sa najjemenntijim stručnjacima za ovu oblast, kojima još jednom izražava najdublje poštovanje i divljenje.

Zahvaljujem Vam, jer ste imali veliko strpljenje da čujete ovaj pledoaje.